

Załącznik do Uchwały Nr XXXIV/269/2014
Rady Powiatu w Zwoleniu
z dnia 28 marca 2014 roku

**POWIATOWY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA
PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR
PRZEMOCY W RODZINIE W POWIECIE
ZWOLEŃSKIM NA LATA 2014-2020**

Opracowano przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Zwoleniu

Zwoleń, 2014

Spis treści:

I.	Wstęp.....	3
II.	Podstawy prawne Programu.....	4
III.	Charakterystyka powiatu.....	5
IV.	Charakterystyka przemocy domowej.....	6
V.	Formy przemocy.....	7
VI.	Cykle i fazy przemocy w rodzinie.....	10
VII.	Cechy charakteryzujące ofiary i sprawców.....	11
VIII.	Diagnoza problemu na terenie Powiatu Zwoleńskiego.....	14
IX.	Zasoby instytucjonalne funkcjonujące na terenie Powiatu Zwoleńskiego w obszarze działania przemocy w rodzinie.....	18
X.	Analiza SWOT.....	18
XI.	Cele Programu.....	20
XII.	Obszary działań Programu.....	21
XIII.	Adresaci Programu.....	21
XIV.	Realizatorzy Programu.....	22
XV.	Przewidywane efekty realizacji Programu.....	22
XVI.	Monitorowanie i sprawozdawczość.....	22
XVII.	Czas realizacji Programu.....	23
XVIII.	Źródła finansowania Programu	23

I. WSTĘP

Rodzina stanowi system wewnętrznych powiązań, w którym wszyscy członkowie wzajemnie oddziałują pozostając w dynamicznej równowadze. Zmiany zachodzące w rodzinie wpływają na jej funkcjonowanie. Dom rodzinny powinien być domowym ogniskiem, miejscem bezpiecznym, pełnym miłości oraz miejscem regenerowania sił do dalszego funkcjonowania. Jednak dla wielu rodzin jest miejscem: nienawiści, strachu, cierpienia, rozpacz i przemocy.

Przemoc w rodzinie to zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działania przeciwko członkom rodziny, naruszające prawa i dobra osobiste, powodujące cierpienia i szkody. Przemoc - jest przestępstwem. Nie jest ona jednorazowym aktem, lecz procesem który ma tendencję do powtarzania się. Przemoc nie kończy się "sama w sobie", nigdy nie jest za późno aby powiedzieć "NIE". Przemoc niezatrzymana "**Narasta**"- trzeba więc powiedzieć "Stop Przemocy" jasno i zdecydowanie.

Podstawą opracowania programu była wstępna diagnoza skali przemocy w rodzinie na terenie Powiatu Zwoleńskiego oraz zadania nałożone na samorząd powiatowy przez Ustawę z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. nr 180, poz. 1493).

„Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Zwoleńskim na lata 2014-2020” jest odpowiedzią na zdiagnozowane problemy oraz zgodny z wymogiem art. 6 ust. 3 pkt. 1 w/w ustawy, zgodnie z którym do zadań własnych samorządu powiatu należy „opracowywanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie”.

Celem głównym tego Programu jest ograniczenie skali zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Powiatu Zwoleńskiego, a tym samym przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie, w tym przygotowanie zasad i działań umożliwiających ofiarom przemocy powrót do godnego życia, a sprawcy, poprzez działania korekcyjne i edukacyjne, powstrzymanie się od stosowania agresji.

W programie zawarte zostały również działania profilaktyczne, których celem jest uwrażliwienie społeczeństwa na występujące zjawisko przemocy.

Obowiązek przeciwdziałania przemocy w rodzinie spoczywa na samorządach lokalnych i jest zadaniem własnym powiatu.

Nad prawidłową realizacją programu czuwać będzie Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Zwoleniu, które pełnić będzie rolę Koordynatora.

II. PODSTAWY PRAWNE PROGRAMU

Przemoc w rodzinie jest przestępstwem!

Art. 207 § 1 k.k. znęcanie się fizyczne i psychiczne nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny - podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat /ścigane z urzędu/.

Art. 191 § 1 k.k. kto stosuje przemoc wobec osoby lub groźbą bezprawną w celu zmuszenia innej osoby do określonego działania, zaniechania lub znoszenia - podlega karze pozbawienia wolności do lat 3 /ścigane z urzędu/.

Art. 197 § 1 k.k. kto przemocą lub groźbą bezprawną lub podstępem doprowadza inną osobę do obcowania płciowego, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10 /ścigane na wniosek pokrzywdzonego/.

Art. 209 § 1 k.k. kto uporczywie uchyla się od wykonywania ciążącego na nim z mocy ustawy lub orzeczenia sądowego obowiązku opieki przez nie łożenie na utrzymanie osoby najbliższej lub innej osoby i przez to naraża ją na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych - podlega karze pozbawienia wolności do lat 2 /ścigane na wniosek pokrzywdzonego/.

Program będzie realizowany w oparciu o następujące akty prawne:

1. Ustawę z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2013 roku poz. 595 z p. zm.);
2. Ustawę z dnia 12 marca 2014 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2013 roku poz. 182 z późn. zm.);
3. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 roku nr 180, poz. 1493 z późn. zm.);
4. Ustawę z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2012 roku poz. 1356 z późn. zm.);
5. Ustawę z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2012 roku nr poz. 124);
6. Ustawę z dnia 25 lutego 1964 roku – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2012 roku poz. 788 z późn. zm.);
7. Ustawę z dnia 6 czerwca 1997 roku – Kodeks karny (Dz. U. z 1997 roku nr 88, poz.

- 553 z późn. zm.);
8. Ustawę z dnia 6 czerwca 1997 roku – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 1997 roku nr 89, poz. 555 z późn. zm.);
 9. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1997 roku nr 78, poz. 483);
 10. Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie;
 11. Powiatowa Strategia Rozwiązywania problemów Społecznych Powiatu Zwoleńskiego przyjęty Uchwałą Nr XXXII/256/2014 Rady Powiatu w Zwoleniu z dnia 24 stycznia 2014 roku.

III. CHARAKTERYSTYKA POWIATU

Powiat zwoleński położony jest w południowo – wschodniej części województwa mazowieckiego. Usytuowany jest na osi dróg krajowych Warszawa – Tarnobrzeg i Radom – Lublin. W jego skład wchodzi następujące gminy: Zwoleń, Tczów, Przyłęk, Policzna i Kazanów. Powiat Zwoleński liczy 37 069 tys. mieszkańców w tym 18479 kobiet i 18590 mężczyzn (dane GUS z 2012 roku). W skład powiatu wchodzi 5 gmin, w tym 1 miejsko-wiejska i 4 wiejskie.

POWIAT ZWOLEŃSKI

Tabela 1. Liczba osób zamieszkująca powiat zwoleński z podziałem na gminy*

Gmina	Mężczyźni	Kobiety	Razem
Kazanów	2355	2297	4652
Policzna	2848	2918	5766
Przyłęk	3222	3144	6366
Tczów	2513	2367	4880
Zwoleń	7541	7864	15405
Razem	18479	18590	37069

*dane GUS z 31.12.2012 roku

Na terenie powiatu przeważają tereny wiejskie, na których dominują gospodarstwa rolne, w tym wiele gospodarstw małych, które borykają się z wieloma problemami. Większość zakładów pracy dających w przeszłości zatrudnienie poupadła, co spowodowało pojawienie się wielu kwestii socjalnych tj. bezrobocie, ubóstwo, i wykluczenie społeczne. Jak podaje Powiatowy Urząd Pracy na dzień 31.12.2013 roku stopa bezrobocia wynosiła 22,8 %. Natomiast liczba zarejestrowanych bezrobotnych na dzień 31.01.2014 r. wynosiła 3 680 osób (1657 kobiety i 2023 mężczyzn) w tym 417 z prawem do zasiłku. Wśród osób bezrobotnych 70 stanowiły osoby niepełnosprawne, w tym 27 to kobiety. Z rozeznania przeprowadzonego przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Zwoleniu oraz przeprowadzonych konsultacji z Powiatowym Urzędem Pracy wynika, że wiele osób niepełnosprawnych jest niechętnych do zarejestrowania się w Powiatowym Urzędzie Pracy, jednocześnie nie deklaruje chęci podjęcia zatrudnienia. Przyczynami takich postaw są: niskie lub nieadekwatne umiejętności zawodowe, zły stan zdrowia, niska samoocena, nieumiejętności, lub niechęć do funkcjonowania w społeczeństwie. Problem ten dotyczy nie tylko osób niepełnosprawnych ale również osób młodych nie zatrudnionych.

IV. CHARAKTERYSTYKA PRZEMOCY DOMOWEJ

Dom rodzinny kojarzy się zwykle z bezpiecznym i ciepłym ogniskiem domowym, chroniącym przed zagrożeniami zewnętrznego świata. Jednak dla wielu osób na świecie, także w Polsce, dom rodzinny to miejsce cierpienia, zagrożenia, poniżenia, bezradności, lęku i rozpacz. Rodzina jest najważniejszym miejscem w rozwoju człowieka, gdzie kształtuje się jego tożsamość, osobowość, system wartości, przekonania, poglądy i styl życia. Istotną rolę w prawidłowo funkcjonującej rodzinie odgrywają relacje między jej członkami. Powinny być one oparte na bezpieczeństwie, miłości, życzliwości, prawdzie i zrozumieniu.

Zjawisko przemocy w rodzinie od wielu lat w krajach Europy Zachodniej jest traktowane jako ważny problem społeczny. W czasie kilkunastu lat powstało wiele dokumentów organizacji międzynarodowych, które zalecają krajom członkowskim Unii Europejskiej podjęcie zmian prawa i praktyki w celu skuteczniejszego przeciwdziałania przemocy w rodzinie, udzielania pomocy ofiarom przemocy i skutecznych oddziaływań na sprawców przemocy w rodzinie.

Najczęściej występujące formy przemocy to: przemoc fizyczna, psychiczna i seksualna. Z danych Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” wynika, że prawie 70% zgłaszanych przypadków przemocy domowej związanych jest ze spożywaniem przez sprawcę alkoholu.

Przemoc w rodzinie jest problemem trudnym do zdiagnozowania, to zdaniem specjalistów rozmiary i szkodliwość zjawisk związanych z przemocą w rodzinie wskazują, że jest to jeden ze szczególnie ważnych problemów społecznych w Polsce. Wymaga on podjęcia szerokiego, dobrze zorganizowanego i zaplanowanego na wiele lat programu przeciwdziałania. Jego realizacja powinna przyczynić się do poprawy stanu bezpieczeństwa życia codziennego.

Najczęściej identyfikowanymi ofiarami przemocy w rodzinie są kobiety i dzieci. Istnieją jednak powody by sądzić, że przemoc rodzinna dotyczy także często osób starszych i niepełnosprawnych.

Zmniejszenie rozmiarów przemocy w polskich rodzinach i pomaganie ofiarom jest nadrzędnym celem, który powinien łączyć działania sektora publicznego i organizacji pozarządowych.

V. FORMY PRZEMOCY

Każdy rodzaj przemocy może przybrać formę „aktywną” lub „pasywną”. Aktywna przemoc obejmuje akty nadużyć fizycznych, psychologicznych lub seksualnych, w których złość jest bezpośrednio kierowana na ofiarę. Pasywna przemoc wyraża się zaniedbaniami.

W tej sytuacji złość okazywana jest poprzez brak zainteresowania ofiarą i unikanie wszelkich interakcji, które mogłyby doprowadzić do ujawnienia uczuć. Pasywną przemoc także można rozpatrywać w aspekcie fizycznym, psychologicznym lub seksualnym. Zaniedbanie jest formą przemocy, która nie angażuje siły fizycznej - mimo to może powodować obrażenia fizyczne i psychiczne.

Termin obrażenia psychiczne - odnosi się do szkód powodujących obniżenie możliwości intelektualnych lub psychicznych jednostki, w wyniku czego następuje wyraźne pogorszenie się jej funkcjonowania w porównaniu z typowymi dla danej kultury standardami osiągnięć i zachowania. Nadużycia psychologiczne lub emocjonalne oraz zaniedbanie bardzo trudno poddają się ocenie ilościowej i nie sposób jednoznacznie określić ich intensywności i dolegliwości.

Wyróżnić możemy następujące formy przemocy ze względu na obszar funkcjonowania człowieka:

- **przemoc fizyczna** - może występować w postaci czynnej (klapsy, policzkowanie, popychanie, uszczypnięcia, wykręcanie rąk, duszenie, ciosy nożem, bicie, kopanie, szarpanie, katowanie z użyciem wymyślnych narzędzi czy sposobów zadawania ran, usiłowanie lub dokonanie zabójstwa, przypalania i podpalania, wyrzucania przez okno, topienia, polewania substancjami żrącymi i wrzątkiem) lub w postaci biernej (zakazy np. mówienia, chodzenia, załatwiania potrzeb fizjologicznych, areszt domowy);
- **przemoc psychiczna** - izolacja, ograniczanie snu i pożywienia, narzucanie własnych sądów, wyzywanie, upokarzanie, zastraszanie, zmuszanie do przyglądania się szokującym scenom, brutalne niszczenie elementarnego poczucia bezpieczeństwa. W obrębie przemocy w więzach rodzinnych odnajdujemy wszystkie składowe tzw. „prania mózgu”, zjawiska bardzo często opisywanego w literaturze przedmiotu;
- **przemoc emocjonalna** - ciągle krytykowanie, poniżanie, obmawianie mające na celu zniekształcenie u ofiary obrazu własnej osoby i podważanie poczucia własnej wartości;
- **przemoc seksualna** - kontakt seksualny bez zgody partnera, zachowania seksualne wymuszane siłą, w tym pieszczoty. Zmuszanie do oglądania obrazów o treści seksualnej, poniżanie w sytuacjach intymnych;
- **przemoc ekonomiczna** - bezprawne finansowe wykorzystywanie i/lub kontrolowanie środków niezbędnych do utrzymania ekonomicznej niezależności ofiary. Zmuszanie

jej do pozostawiania w materialnej zależności, ograniczenie dostępu do wspólnych zasobów.

Spotykamy się z następującymi formami przemocy wobec dzieci:

- przemoc fizyczna - siniaki, zadrapania, opuchlizny
- przemoc seksualna - wykorzystywanie seksualne, dotykane intymnych części ciała, oglądanie z dzieckiem filmów pornograficznych / wykorzystywanie dziecka do uzyskania przyjemności seksualnej/
- przemoc emocjonalna - jest trudna do zdiagnozowania ponieważ nie pozostawia widocznych śladów
- przemoc psychiczna to wyzywanie, krzyczenie, poniżanie, nadmierne wymagania wobec dziecka, odrzucanie, izolowanie
- zaniedbanie - jest to pozostawienie dziecka bez opieki, rodzice nie interesują się gdzie dziecko jest, czy ma co jeść, czy chodzi do szkoły, nie zapewniają opieki lekarskiej, nie dostarczają ciepła, uwagi, wsparcia, normalnych życiowych doświadczeń.

Do przemocy dochodzi zarówno w rodzinach patologicznych jak i w rodzinach zwykłych. Bije się za przewinienia, które miały miejsce bądź domniemywa się ich zaistnienia. Dzieci są prześladowane „dla ich dobra”. Rodzice żądają bezgranicznego posłuszeństwa, często naruszając prawa dziecka. Niezależnie od tego czy dziecko samo doświadcza przemocy, czy jest jej świadkiem, przemoc zostawia trwałe i bolesne ślady w jego psychice. Jest to przyczyna bezwiednego powielania agresywnego zachowania w dorosłym życiu. Większość dorosłych nie zdaje sobie sprawy ze szkód fizycznych, emocjonalnych i poznawczych jakie może wyrządzić dziecku przemoc domowa. Krzywdzenie hamuje jego rozwój emocjonalny i poznawczy, powoduje agresywne zachowania, a nawet próby samobójcze. Ofiara przemocy ma negatywny obraz własnej osoby, często traci na całe życie zdolność kochania innych ludzi i ufania im. Telewizja, nagrania muzyczne, gry video i filmy prowadzą do wzrostu przemocy wśród dzieci. Długotrwałe oglądanie przemocy w mediach może prowadzić do emocjonalnego znieczulenia na przemoc w normalnym życiu.

Mówiąc o przemocy w domu nie można pominąć kobiet padających ofiarami swoich z natury silniejszych fizycznie mężów. Podłożem przemocy może być pojmowanie roli

kobiety jako zależnej od mężczyzny ekonomicznie i intelektualnie. Często zjawiskiem jest "dziedziczenie" negatywnych wzorców funkcjonowania rodziny, dlatego pomoc kobietom doświadczającym przemocy jest jednym z warunków zdrowego społeczeństwa.

VI. CYKLE I FAZY PRZEMOCY W RODZINIE

W cyklu przemocy występują trzy fazy, zmienne pod względem swej intensywności i czasu trwania. Fazy następują kolejno po sobie, a w miarę upływu czasu przemoc w każdej kolejnej fazie wybuchu jest coraz bardziej ostra i brutalna.

Fazy przemocy:

- faza narastania napięcia
- faza gwałtownej przemocy
- faza miodowego miesiąca

1. Faza narastania napięcia

W tej fazie partner jest napięty i stale poirytowany. Każdy drobiazg wywołuje jego złość, często robi awanturę, zaczyna więcej pić, przyjmować narkotyki lub inne substancje zmieniające świadomość. Może poniżać partnerkę, poprawiając swoje samopoczucie. Prowokuje kłótnie i staje się coraz bardziej niebezpieczny. Sprawia wrażenie, że nie panuje nad swoim gniewem. Kobieta stara się jakoś opanować sytuację - uspokaja go, spełnia wszystkie zachcianki, wywiązuje się ze wszystkich obowiązków. Często przeprosza sprawcę. Ciągłe zastanawia się nad tym, co może zrobić, aby poprawić mu humor, uczynić go szczęśliwym i powstrzymać przed wyrządzeniem krzywdy. Niektóre kobiety w tej fazie mają różne dolegliwości fizyczne, jak bóle żołądka, bóle głowy, bezsenność, utratę apetytu. Inne wpadają w apatię, tracą energię do życia, lub stają się niespokojne i pobudliwe nerwowo. Jest to wynik narastania napięcia, które po pewnym czasie staje się nie do zniesienia. Zdarza się, że kobieta wywołuje w końcu awanturę, żeby "mieć to już za sobą".

2. Faza gwałtownej przemocy

W tej fazie partner staje się gwałtowny. Wpada w szał i wyładowuje się. Eksplozję wywołuje zazwyczaj jakiś drobiazg, np. lekkie opóźnienie posiłku. Skutki użytej przemocy mogą być różne - podbite oko, połamane kości, obrażenia wewnętrzne, poronienie, śmierć. Kobieta stara się zrobić wszystko, żeby go uspokoić i ochronić siebie. Zazwyczaj, niezależnie

od tego jak bardzo się stara, wściekłość partnera narasta coraz bardziej. Czuje się bezradna, bo ani przekonywanie sprawcy, ani bycie miłą, ani unikanie, ani bierne poddawanie się mu, nie pomaga i nie łagodzi jego gniewu. Po zakończeniu wybuchu przemocy, kobieta jest w stanie szoku. Nie może uwierzyć, że to się naprawdę stało. Odczuwa wstyd i przerażenie. Jest oszołomiona. Staje się apatyczna, traci ochotę do życia, odczuwa złość i bezradność.

3. Faza miodowego miesiąca

Gdy sprawca wyładował już swoją złość i wie, że posunął się za daleko, nagle staje się inną osobą. Szczerze żałuje za to, co zrobił, okazuje skruchę i obiecuje, że to się nigdy nie powtórzy. Stara się znaleźć jakieś wytłumaczenie dla tego, co zrobił i przekonuje ofiarę, że to był jednorazowy, wyjątkowy incydent, który już się nigdy nie zdarzy.

Sprawca okazuje ciepło i miłość. Staje się znowu podobny do tego, jaki był na początku znajomości. Przynosi kwiaty, prezenty, zachowuje się jakby przemoc nigdy nie miała miejsca. Rozmawia z ofiarą, dzieli się swoimi przeżyciami, obiecuje, że nigdy już jej nie skrzywdzi. Dbą o ofiarę, spędza z nią czas i utrzymuje bardzo satysfakcjonujące kontakty seksualne. Sprawca i ofiara zachowują się jak świeżo zakochana para. Ofiara zaczyna wierzyć w to, że partner się zmienił i że przemoc była jedynie incydentem. Czuje się kochana, myśli, że jest dla niego ważna i znowu go kocha. Spełniają się jej marzenia o cudownej miłości, odczuwa bliskość i zespolenie z partnerem. Życie we dwoje wydaje się piękne i pełne nadziei. Ale faza miodowego miesiąca przemija i znowu rozpoczyna się faza narastania napięcia. Zatrzymuje ona ofiarę w cyklu przemocy, bo łatwo pod jej wpływem zapomnieć o koszmarze pozostałych dwóch faz. Prawdziwe zagrożenie, jakie niesie ze sobą faza miodowego miesiąca jest związane z tym, że przemoc w następnym cyklu jest zazwyczaj gwałtowniejsza.

VII. CECHY CHARAKTERYZUJĄCE OFIARY I SPRAWCÓW

Na pojawienie się przemocy wpływa wiele czynników – należy jednak pamiętać, że jedynie zwiększają one prawdopodobieństwo wystąpienia przemocy i nie stwierdzono, by między nimi a omawianym zjawiskiem istniała zależność przyczynowo–skutkowa:

- a. **dziedziczenie wzorca przemocy** – dzieci wychowujące się w rodzinach, w których krzywdzi się bliskich, przyswajają sobie zachowania dorosłych, których są świadkami lub ofiarami, uczą się, że przemoc to najlepszy i najbardziej skuteczny sposób rozwiązywania konfliktów,

- b. **uzależnienie i nadużywanie alkoholu lub środków psychoaktywnych** – wielu sprawców przemocy krzywdząc swoich bliskich znajduje się pod wpływem środków odurzających (alkoholu lub narkotyków), które osłabiają kontrolę własnych zachowań, zwiększają prawdopodobieństwo reagowania złością i gniewem na trudności i niepowodzenia życiowe, zaburzają ocenę sytuacji i mogą powodować błędną interpretację zachowań innych osób – nadużywanie alkoholu nie jest ani koniecznym, ani wystarczającym warunkiem stosowania przemocy, ale można zauważyć współwystępowanie tych zjawisk.
- c. **środowisko społeczne** – istotnym czynnikiem sprzyjającym występowaniu przemocy jest stres spowodowany aktualną sytuacją socjalno–ekonomiczną rodziny. Frustrację mogą wywołać takie problemy jak bezrobocie, kłopoty finansowe, mieszkaniowe, czy zdrowotne, często te problemy nawarstwiają się, co z kolei może sprzyjać pojawieniu się przemocy w rodzinie.

Warto pamiętać, że nie ma jednej przyczyny przemocy w rodzinie, dochodzi do niej w wyniku złożonych interakcji pomiędzy czynnikami społecznymi, kulturowymi i psychologicznymi.

Cechy charakterystyczne przemocy:

- a. **intencjonalność** – jest zamierzonym działaniem człowieka, ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie osoby,
- b. **nierówność sił** – w relacji jedna ze stron ma przewagę nad drugą, ofiara jest słabsza, a sprawca silniejszy,
- c. **naruszanie praw i dóbr osobistych** – sprawca wykorzystuje swoją przewagę i narusza podstawowe prawa ofiary (prawo do nietykalności fizycznej, godności, szacunku),
- d. **powodowanie cierpienia i bólu** – sprawca naraża zdrowie ofiary na poważne szkody, również zagrażające jej życiu, doświadczanie bólu i cierpienia sprawia, że ofiara ma mniejszą zdolność do samoobrony.

Do najczęściej pojawiających się cech charakteryzujących ofiary i sprawców przemocy należy:

Bite osoby (głównie kobiety) charakteryzuje:

- niska samoocena,

- wiara we wszystkie mity dotyczące związków przepęlnionych przemocą,
- tradycyjne poglądy na rodzinę i dom jako najważniejsze wartości,
- przekonanie o własnej odpowiedzialności za sytuacje przemocy,
- silne poczucie winy i wynikające stąd cierpienie,
- doświadczanie licznych przejawów reakcji stresowej z dolegliwościami psychosomatycznymi włącznie,
- używanie seksu dla stworzenia klimatu intymności,
- przekonanie, że nikt oprócz nich samych, nie jest w stanie pomóc im w rozwiązywaniu problemów domowych.

Dzieci (ofiary/świadków przemocy domowej) charakteryzuje:

- zablokowanie rozwoju właściwych dla wieku zdolności i umiejętności,
- trudności z opanowaniem podstawowej wiedzy w szkole,
- wypaczony wzorzec ról społecznych i rodzinnych,
- trudności w nawiązywaniu relacji i związków,
- objawy psychiczne i fizyczne (lęk, zaburzenia łaknienia i snu, depresja, nadmierna potrzeba uczuć, zamknięcie się w sobie, skargi somatyczne, obgryzanie paznokci, jękanie, myśli samobójcze),
- używanie zachowań pasywnych albo agresywnych,
- przenoszenie w dorosłość ubytków zaburzeń rozwojowych,
- powielanie wzorców wyniesionych z domu (mężczyźni stają się sprawcami, a kobiety wiążą się z partnerami, którzy je maltretują).

Sprawców przemocy (głównie mężczyzn) charakteryzuje:

- niska samoocena,
- wiara we wszystkie mity dotyczące przemocy,
- tradycyjne poglądy na temat rodziny, tj. dominującej roli mężczyzny i stereotypowej, skoncentrowanej na domu, roli kobiety,
- obwinianie innych za swoje zachowania,
- patologiczna zazdrość,

- prezentacja cech „podwójnej osobowości”, co oznacza, że poza sytuacjami przemocowymi okazują wiele czułości, troski i dbania o swoją żonę (zachowania te są eskalowane poczuciem winy i próbą rekompensaty wobec partnerki),
- odczuwanie wielu nasilonych objawów stresowych,
- częste używanie seksu jako formy agresji i sposobu na podniesienie własnej samooceny,
- niedowierzanie w negatywne konsekwencje własnej przemocy.

Zapobieganie przemocy, jak już wielokrotnie podkreślano, wymaga wieloaspektowych działań. Samo karanie sprawcy niewiele daje, gdyż nie zmienia jego sposobu myślenia i działania. Po odbyciu kary wraca on do domu i najczęściej podejmuje stary sposób zachowania wiążący się ze stosowaniem przemocy.

W codziennej praktyce pracy z ofiarami i sprawcami przemocy ważne jest wpajanie wszystkim osobom uwikłanym w jakikolwiek sposób w przemoc, podstawowych wartości i zasad życia społecznego, w czym pomocna może być Polska Deklaracja w sprawie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (uchwalona w 1995 r.). W myśl tej deklaracji:

- Każdy człowiek ma prawo do życia w środowisku rodzinnym wolnym od przemocy, która jest naruszeniem praw i dóbr osobistych.
- Człowiek doświadczający przemocy nie może być za nią obwiniany.
- Dzieci i młodzież mają prawo do wzrastania w bezpiecznym środowisku wolnym od przemocy, a obowiązkiem dorosłych jest im to zapewnić.
- Każdy człowiek doświadczający przemocy ma prawo do pomocy prawnej, socjalnej, psychologicznej i medycznej, bez naruszania jego godności.
- Każdy człowiek ma prawo do wiedzy potrzebnej do radzenia sobie z przemocą w rodzinie.
- Każdy człowiek ma prawo do przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- Każdy człowiek ma obowiązek udzielania pomocy ofiarom przemocy w rodzinie.

VIII. DIAGNOZA PROBLEMU NA TERENIE POWIATU ZWOLEŃSKIEGO

Problem przemocy domowej dotyka osób różnej płci i wieku, pochodzących ze wszystkich warstw społecznych. Najczęściej ofiarami przemocy są dzieci, osoby okresowo lub trwale niepełnosprawne za względu na starość czy chorobę, a także kobiety – mimo tego, że ich zależność od innych nie jest tak oczywista, jak w przypadku dziecka czy osoby niepełnosprawnej. Stosowaniu przemocy towarzyszy często uzależnienie od alkoholu. W związku z tym należy zwrócić uwagę na fakt, iż osoby będące ofiarami przemocy to często

osoby współzależnione, a także osoby pijące alkohol w sposób szkodliwy, które stają się ofiarami w trakcie wspólnego używania alkoholu.

Diagnozę problemu przemocy w rodzinie na terenie Powiatu Zwolenńskiego opracowano na podstawie danych będących w posiadaniu PCPR w Zwoleniu i KPP w Zwoleniu.

Tabela Nr 2 Liczba przypadków poszczególnych rodzajów przemocy

L.p.	Rodzaj przemocy	2012 rok	2013 rok
1.	fizyczna	105	124
2.	psychiczna	126	158
3.	seksualna	2	0
4.	ekonomiczna	0	0
5.	inne	71	67

dane z Komendy Powiatowej Policji w Zwoleniu

Tabela Nr 3 Realizacja procedury interwencji Policji „Niebieska Karta” w latach 2012-2013

Lp.	Realizacja procedury interwencji Policji „Niebieska Karta” w latach 2012-2013	2012 rok		2013 rok		
1.	Liczba sporządzonych notatek urzędowych o przemocy w rodzinie (Niebieskich Kart), w tym -liczba formularzy wszczynających procedurę -liczba formularzy dotyczących kolejnych przypadków przemocy w rodzinie w trakcie trwającej procedury	127		162		
2.	Miejsce sporządzenia Niebieskich Kart/ według miejsca zamieszkania ofiary/	miasto	51	39		
		wieś	76	123		
3.	Liczba pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej w tym	kobiety	120	Ogółem 237	148	Ogółem 215
		mężczyźni	15		14	
		małoletni	102		53	
4.	Liczba sprawców przemocy domowej	kobiety	10	Ogółem 127	14	Ogółem 163
		mężczyźni	117		149	
		nieletni	0		0	

5.	Liczba sprawców przemocy domowej pod wpływem alkoholu	kobiety	0	Ogółem 55	3	Ogółem 69		
		mężczyźni	55		66			
		nieletni	0		0			
		w tym: doprowadzonych do policyjnych pomieszczeń dla osób zatrzymanych do wytrzeźwienia						
		kobiety	0	Ogółem 47	1	Ogółem 42		
		mężczyźni	47		41			
		nieletni	0		0			
6.	Liczba przypadków udzielenia pomocy medycznej	pokrzywdzony/a/	1	Ogółem 1	0	Ogółem 0		
		sprawca	0		0			
7.	Liczba przypadków umieszczenia w szpitalu	pokrzywdzony/a/	0	Ogółem 0	1	Ogółem 1		
		sprawca	0		0			

dane z Komendy Powiatowej Policji w Zwoleniu

IX. ZASOBY INSTYTUCJONALNE FUNKCJONUJĄCE NA TERENIE POWIATU ZWOLEŃSKIEWGO W OBSZARZE DZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE

1. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Zwoleniu;
2. Ośrodki Pomocy Społecznej;
3. Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
4. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna;
5. Komenda Powiatowa Policji w Zwoleniu;
6. Sąd Rejonowy w Kozienicach **XII Zamiejscowy Wydział Rodzinny i Nieletnich w Zwoleniu;**
7. Poradnia Odwykowa;
8. Punkt Konsultacyjny dla Ofiar Przemocy w Rodzinie przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Zwoleniu.

X. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT jest efektywną metodą identyfikacji mocnych i słabych stron w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie Powiatu Zwoleńskiego, oraz badania szans i zagrożeń jakie mogą wystąpić podczas realizacji Programu.

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none">– Istniejące zaplecze kadrowe i instytucjonalne– Sprawdzone procedury Niebieskiej Karty– Gotowość współpracy instytucji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie– Kompetencje i zaangażowanie kadrowe– Chęć podniesienia kwalifikacji kadr działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	<ul style="list-style-type: none">– Niewystarczająca współpraca instytucji odpowiedzialnych za przeciwdziałanie przemocy w rodzinie (słaby przepływ informacji, niedopracowane procedury).– Niedostateczna wiedza przedstawicieli instytucji realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie o wzajemnych kompetencjach i zapleczu.– Brak koordynacji działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w samorządach lokalnych.– Niewystarczająca liczba szkoleń dla kadr

	<p>w zakresie diagnozowania zjawiska przemocy w rodzinie, oraz metod pracy z ofiarą i sprawcą przemocy, oraz szkoleń interdyscyplinarnych.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Funkcjonowanie w społeczeństwie stereotypów na temat zjawiska przemocy domowej (np. akceptacja swojej sytuacji przez ofiary przemocy lub to, że ofiary są odpowiedzialne za doświadczaną przemoc) .
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – Nowelizacja ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005 roku. – Ustawowy obowiązek tworzenia gminnych systemów przeciwdziałania przemocy w rodzinie. – Ustawowy obowiązek opracowywania przez powiaty programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy. – Dobrowolne uczestnictwo sprawców przemocy domowej w programach korekcyjno-edukacyjnych. – Zwiększająca się świadomość społeczna dotycząca zjawiska przemocy w rodzinie. – Możliwość ubiegania się o środki finansowe z EFS na realizację projektów systemowych z obszaru pomocy społecznej. – Dobre praktyki w zakresie realizowania programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie. 	<ul style="list-style-type: none"> – Niespójność przepisów prawnych dotyczących problematyki przeciwdziałania przemocy w rodzinie. – Brak możliwości zapewnienia właściwej ochrony ofiarom przemocy (izolacja ofiar zamiast sprawcy). – Brak zaplecza zabezpieczającego egzekucje eksmisji sprawców przemocy w rodzinie. – Niewystarczające środki finansowe na realizację zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiaty (tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie oraz opracowanie i realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc). – Skomplikowane procedury pozyskiwania środków finansowych z Unii Europejskiej.

XI. CELE PROGRAMU

Głównym celem programu jest:

Ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Powiatu Zwoleńskiego.

Cele szczegółowe:

1. Podjęmowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie:

- sporządzanie diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie,
- promowanie i wdrażanie prawidłowych metod wychowawczych,
- upowszechnianie wzorców życia rodzinnego bez przemocy,
- zapobieganie powielaniu złych wzorców rodzicielskich.

2. Zwiększenie świadomości i wrażliwości społecznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie oraz zagrożeń wynikających z przemocy w rodzinie:

- organizowanie konferencji i spotkań merytorycznych na temat przemocy w rodzinie,
- współpraca ze szkołami w zakresie zwiększenia świadomości uczniów i ich rodziców na temat zjawiska przemocy w rodzinie.

3. Udzielanie pomocy dzieciom i młodzieży z rodzin zagrożonych i dotkniętych przemocą w rodzinie:

- tworzenie i realizacja programów terapeutycznych,
- organizowanie zajęć edukacyjno-terapeutycznych dla dzieci i młodzieży ukierunkowanych na zdobycie umiejętności radzenia sobie z sytuacją kryzysową,
- uruchomienie telefonu zaufania dla dzieci i młodzieży.

4. Podniesienie jakości świadczonych usług przez instytucje działające w sferze przemocy w rodzinie:

- organizowanie szkoleń dla kadry z terenu powiatu,
- dostosowanie i doposażenie pomieszczeń do prowadzenia indywidualnych rozmów, terapii i spotkań grupowych.

5. Zwiększenie dostępu do specjalistycznej pomocy i wsparcia dla ofiar przemocy:

- prowadzenie poradnictwa i terapii psychologicznej,
- prowadzenie poradnictwa prawnego,
- prowadzenie pracy socjalnej z indywidualnym przypadkiem.

6. Redukcja zachowań agresywnych i nabycie nowych umiejętności służących rozwiązaniu konfliktów bez użycia przemocy:

- opracowanie i realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

7. Podnoszenie kompetencji służb zajmujących się problematyką przemocy w rodzinie:

- szkolenie służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

XII. OBSZARY DZIAŁAŃ PROGRAMU

Program będzie realizowany w następujących obszarach działań:

1. Diagnostyka – zebranie informacji i danych statystycznych na temat rozmiarów zjawiska przemocy w rodzinie w Powiecie Zwoleńskim.
2. Profilaktyka – propagowanie zachowań sprzyjających pozytywnym postawom w rodzinie oraz uświadamianie zagrożeń, jakie są skutkiem przemocy w rodzinie, a także promowanie wartości rodzinnych.
3. Edukacja – przekazywanie wiedzy na temat zjawiska przemocy w rodzinie, jego przyczyn i skutków, informowanie o możliwych formach wsparcia, specjalistyczne szkolenia dla pracowników instytucji i służb.
4. Interwencja – przerwanie przemocy, ochrona osób zagrożonych przemocą, izolacja sprawców.
5. Wspieranie – specjalistyczne poradnictwo dla rodzin dotkniętych przemocą, uświadomienie im praw i możliwości rozwiązania problemu; postawa wspierająca decyzyjność osób krzywdzonych w radzeniu sobie z problemem doświadczenia przemocy; oddziaływania korekcyjno-edukacyjne dla sprawców przemocy w rodzinie.

XIII. ADRESACI PROGRAMU

1. Społeczność lokalna.
2. Osoby doświadczające przemocy w rodzinie:
 - dzieci,
 - współmałżonkowie lub partnerzy w związkach nieformalnych,
 - osoby niepełnosprawne,
 - osoby w podeszłym wieku.
3. Sprawcy przemocy w rodzinie.
4. Świadcownicy przemocy w rodzinie.
5. Rodzice.
6. Osoby pracujące z ofiarami i sprawcami przemocy w rodzinie.

7. Przedstawiciele instytucji oraz służb pracujących w obszarze przemocy w rodzinie.

XIV. REALIZATORZY PROGRAMU

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Zwoleniu, we współpracy z:

1. Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Zwoleniu.
2. Ośrodkiem Interwencji Kryzysowej w Siennie.
3. Ośrodkami Pomocy Społecznej z terenu Powiatu Zwoleńskiego.
4. Gminnymi Komisjami Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
5. Zespołami Interdyscyplinarnymi.
6. Komendą Powiatową Policji.
7. Sądem Rejonowym w Koźmierzycach XII Zamiejscowy Wydział Rodzinny i Nieletnich w Zwoleniu.
8. Służbą zdrowia.

XV. PRZEWIDYWANE EFEKTY REALIZACJI PROGRAMU

1. Zmiana postaw społeczeństwa wobec przemocy w rodzinie;
2. Wzrost liczby osób profesjonalnie pomagających ofiarom i sprawcom przemocy w rodzinie;
3. Wzrost liczby placówek udzielających pomocy;
4. Spadek liczby przypadków przemocy w rodzinie;
5. Spadek liczby rodzin, w których interwencje Policji i innych służb zajmujących się przemocą w rodzinie podejmowane są wielokrotnie;
6. Promowanie metod wychowawczych bez użycia siły;
7. Podniesienie świadomości społeczności lokalnej na temat zjawiska przemocy w rodzinie.

XVI. MONITOROWANIE I SPRAWOZDAWCZOŚĆ

Kierownik Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Zwoleniu raz na rok będzie dokonywał analizy realizacji programu, a następnie przekazywał Radzie Powiatu w formie sprawozdania z działalności jednostki.

XVII. CZAS REALIZACJI PROGRAMU

Zakłada się, że Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie będzie realizowany w latach: 2014 – 2020.

XVIII. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU

Źródłem finansowania zadań zawartych w „Powiatowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Zwoleńskim na lata 2014-2020” są środki własne powiatu, środki z budżetu województwa mazowieckiego oraz środki pozyskiwane w ramach opracowania i realizacji programów dotyczących przeciwdziałania przemocy, czy PO KL.